

PRAVOPIS VELKÝCH PÍSMEN

- popsán v PČP (Pravidla českého pravopisu)
- podrobněji v akademické verzi, stručněji ve školní, obě verze jsou z r. 1993
- v č. se neobejdeme bez věcných znalostí (tj. znalostí věcí ve světě)
- ve víceslovných názvech se píše velké písmeno jen u prvního slova (*Orlické hory*)
- s malým písmenem píšeme názvy dnů a měsíců, názvy zvířecích plemen atd.

Velká písmena:

- jména: Jan
 - příjmení: Novák
 - přezdívky: Lví srdce
 - přídomky: Anežka Česká
- cizí jména: vyslovujeme a píšeme daným cizím jazykem, např. Leonardo da Vinci
- obecné podst. jméno + příd. jméno: Mnich sázavský nebo Sázavský mnich;
- příslušníci rodu: Přemyslovci;
 - příslušníci národů: Poláci, Slováci... střední Čechy — Středočech; Moravan;
 - jména bohů: Afrodita, Zeus, ...
 - skupin: Kašpárek v rohlíku, Chinaski, Kryštof;
 - jména zvířat: Alík;
 - pohádkové postavy: Bob a Bobek, Krteček, Rozum, Štěstí, Závist, Smrt (viz K. J. Erben, + srv. personifikace);
 - malá písmena: příslušníci ras: černochoch, bělochoch, indián;
 - funkce: inženýr, popelář,
 - šlechtické tituly: arcibiskup, kníže, císař (< Kaiser < Caesar),
 - příslušníci náboženských skupin: křesťan (katolík, pravoslavný, protestant), muslim, žid,
 - členové polit. stran: lidovec, sociální demokrat,
 - člen sport. organizace: sokol;
 - příd. jména odvozená od jmen podstatných: -ský, -ovský (velké písmeno se mění na malé): Lada — ladovský; (přípony nesou význam: vlastnosti vlastního jména)

vlastní jména (tedy např. křestní jména): nemají vlastní pojem, když se řekne Honza, neví se, co si pod tím představit, pokud nějakého (toho daného) Honzu neznáme;

- ovšem: obecné jméno má pojem, např. *honza* — vyjadřuje pojem/význam: dobrácký hlupák (viz pohádku Hloupý Honza);
- ježíšek (nadílka, vánoční dárek) a silvestr lze psát s oběma písmeny: Ježíšek (malý Ježíš) a Silvestr (viz paměť, příp. Akademická příručka českého jazyka);
- zájmena: ty/Ty, vy/Vy, tvůj/Tvůj, váš/Váš — mimo dopis / v dopise;
- vesmírná tělesa a souhvězdí: Alfa Centauri atd ...
- znamení zvěrokruhu: Rak, Blíženci, Ryba, Vodnář
- jitřenka a večernice (názvy Venuše)
- města a oblasti: Karlovy Vary, Valašsko, Beskydsko;
- světové strany psány s velkým písmenem označují země, např.: *Západ* = USA, Kanada, Německé, Francie, Velká Británie, Belgie...

Zdroj: Pravdová, Markéta; Svobodová, Ivana (eds.). 2014. *Akademická příručka českého jazyka*.

Praha: Academia.

- *einstein vs. Einstein :: císař vs. Caesar*;

+ zápis z předchozích hodin:

Bílá hora — název hory (např. nad Kopřivnicí, anebo v roce 1620 za Prahou)

Bílá Hora — část Prahy (táž Bílá H/hora, která byla v roce 1620 za Prahou, je už nyní v Praze a její součástí)

bílá hora — hora, která je zasněžená, má tedy bílou barvu, oproti zelené hoře, která je porostla trávou a jiným býlím;

Malá Strana — část Prahy

malá strana — malá politická strana / nebo «když se jde čůrat»

oceán Tichý

most Karlův

náměstí Republiky

oceán, most, náměstí jsou obecná jména, tedy s malým písmenem;

Tichý, Karlův, Republiky jsou vlastní jména (názvy těch oceánů, mostů a náměstí), tedy s velkým;

hotel *U Velkého vola* — názvy restaurací, hotelů ap.: je-li součástí názvu předložka, píše se velké písmeno i po ní (tedy po předložce);

spojení dvou podst. jm. — první s malým, druhé s velkým: pobřeží Koster, ostrov Osamocení,

u trojslovný názvů se píše druhý výraz s velkým písmenem, třetí podle toho, je-li to obecné či vl. jméno:

mys Dobré naděje

ostrov Sv. Tomáše

vodstva, hory, pohoří, nížiny:

jednoslovné: Vltava, Dyje,

příd. jm. Severní moře

změna pořadí: *boka Kotorská*¹ (s. 151); *oceán Tichý*;

je příd. jm. součástí zeměpisného názvu: *Malý Dunaj, Severní/Západní Dvina*...

není: *západní/východní Krkonoše, rakouské Alpy* — příd. jm. jen naznačuje polohu pohoří ap.

dvě podst. jména: údolí Gejzírů;

trojslovné: podstatné jméno + 2 příd. jména — 2 způsoby:

1 Kde je? A co to je?

1. s velkým písmenem obě příd. jména pokud vlastní název existuje už dvouslovný: např. Medvědí jezero, Velké Medvědí jezero;

2. pokud dvouslovné pojmenování neexistovalo nebo neexistuje, potom u druhého příd. jména je malé písmeno: *Severní ledový oceán*;

města, městysy, obce: neobsahují-li předložky, potom všechna slova s velkým písmenem, např. *České Budějovice, Karlovy Vary*;

názvy obsahující předložkové spojení: předložka vždy s malým, první slovo i když je obecné po předložce s velkým písmenem, např. *Ústí nad Labem, Újezd nad Lesy*;

pokud po předložce následuje víceslovné pojmenování, píše se tak, jak by se psalo samo o sobě, např. *Jakubov u Moravských Budějovic, Rychnov v Orlických horách*;

před zeměpisné názvy slova: obec, město, ... vždy s malým písmenem, bez ohledu na to, zda označují velikost správní jednotky nebo druh právnické osoby, např. starosta obce Prosečnice;

výjimky:

— výraz *město* je součástí zeměpisného názvu: *Město Albrechtice, Město Touškov, Nové Město na Moravě*;

— ve spojení obsahujících výraz *sídliště* se toto slovo píše s velkým, pokud je součástí názvu: *Sídliště Míru, Sídliště Černý Most*;

Ve víceslovných názvech městských části a sídlišť u všech slov velká písmena: *Malá Strana, Bílá Hora*;

— *čtvrť* se píše s malým písmenem;
Tylova čtvrť;

výrazy městská část nebo městský obvod označující organizační složky příslušného města se píšou s malým písmenem, např. *internetové stránky městské části Brno-Líšeň*;

POSEM² SE TO NAUČTE DO ÚT 17.02.

— výrazy ulice, nábřeží, most, kolonáda, pokud označují veřejné prostranství, píšou se vždy s malým písmenem; ulice Bratří Čapků, Mírové náměstí ...

— některé názvy ulic mají na začátku pojmenování jiného druhu veřejného prostranství ulice: sady Pětatřicátníků, alej Svobody. — doporučení psát s malým písmenem;

— pojmenování stanice hromadné dopravy: pak se píše náměstí, nábřeží, mosty s velkým písmenem: stanice metra *Náměstí Míru* (vs. *náměstí Míru* — pojmenování náměstí);

— když po předložce následuje podst. jm., pak předložky i podst. jm. je s velkým písmenem: *náměstí Mezi Zahrádkami*;

— po předložce spojení příd. jm. a podst. jména: *Na Staré vinici, Pod Vodárenskou věží*;

— s velkým písmenem se podst. jméno píše jen, je-li samo vlastním jménem: *K Novému Spořilovu*;

Spojení obecného podstatného jména a vlastního jména ve druhém pádě: *náměstí Bratří Synků, nábřeží Kpt. Jaroše, třída Generála Píky*.

2 Toto slovo žádný slovník zatím bohužel nezná... :(Ale vy přesto víte, co znamená... ;-)

Psaní ostatních názvů

— mezi ostatní názvy patří např. *Úvoz, Náměstí 5* (tj. náměstí, které se jmenuje Náměstí ;-)), *Panský svět, Jánský vršek, Pražského povstání*;

— výjimka: *Nový Svět* (pův. název čtvrti, dnes jen název ulice, ale zápis zůstal původní);

— v názvech ulic tvořených dvěma př. jm., se obě píší s velkým písmenem, např. *Malá Štěpánská*;

Názvy staveb

— podle PČP má pisatel³ volnost při psaní názvů staveb; v praxi se objevují velká i malá písmena a obé lze přijmout; je na pisateli, aby zvážil významnost dané stavby, a podle toho zvolil písmeno velké (významná) či malé (méně významná stavba) .

— «oficiálně významné» památky: *Pražský hrad, Strahovský klášter, Sázavský klášter, Vladislavský sál; Chrám sv. Víta*, příp. *Svatovítský chrám*; (vedle toho existuje pojmenování *katedrála sv. Víta, svatovítská katedrála*, příručka doporučuje psát toto spojení s malým — patrně proto, že se nejedná o oficiální název — nicméně ani psaní s velkým nelze hodnotit jako závažnou pravopisnou chybu, tedy hurrrá!!!)

— tradiční způsob psaní (s malým písmenem ve slovech *chrám, bazilika, kostel* ap.) se uplatňuje u ostatních *chrámů*: chrám sv. Jakuba (vs. Chrám sv. Víta), bazilika sv. Jiří, kostel sv. Antonína... (s. 156)

Vlastní zápisky žáků:

(Majda & Lucka:)

Obecná pojmenování se píšou s malým písmenem — *policie*

mohou však být zvolena jako název organizace — *Policie České republiky*

Výjimka⁴ jsou soukromé firmy – *ExMise Public Relation* – neexistuje žádný předpis který by u nich určoval, kde se velká a malá písmena píší

psaní názvů států, správních celků a organizací:

Příd. jméno + podstatné jméno – Příd. jméno s velkým – *Česká republika*

Podstatné jméno + příd. jméno – velké u 1. slova – *Matice česká*

2 Podstatná jména v 1. pádě se píší:

- s velkým písmenem, je-li součástí oficiálního názvu – *Nadace Partnerství*

- s malým písmenem, pokud není součástí vlastního oficiálního názvu – nakladatelství Albatros

Nepřeložené názvy zahraničních organizací (firem) se píší stejně jak ve výchozím jazyce – *British Airways*.

Názvy současných států:

Víceslovné názvy – 1. Slovo s VELKÝM – *Slovenská republika, Spojené království Velké Británie a Severního Irska*

Obráceně – *Republika česká*

³ Ten se má... ;-)

⁴ *Napsat* — *nápis*. *Vyjmout* — *výjimka*.

(Magda & Ondra:)

stránky: 162–165, kapitoly: 43.3–43.4

NÁZVY SOUČASNÝCH SPRÁVNÍCH OBLASTÍ

Názvy krajů

- 12 názvů krajů je tvořeno spojením příd. jména + podst. jm.
- velké písmeno se píše pouze u příd. jména (i při obráceném slovosledu): *Středočeský kraj (kraj Středočeský)*
- podoba dvou dalších krajů je jiná: 1. *Kraj Vysočina*, 2. *hlavní město Praha*

Názvy okresů

- okres se píše s malým písmenem: *okres Praha-západ*,⁵ *okres Nymburk*

Názvy regionů, mikroregionů, svazků obcí, euroregionů

- tyto názvy tvoří pojmenovací typ správních celků
- podle zákona o obcích se mohou obce spojovat ve větší celky
- některé názvy výraz mikroregion vůbec neobsahují: *Borsko, Jihlavsko, Pramen Nisy*
- v jiných jsou připojeny až za vlastní jméno: *Blaník – svazek obcí v Louňovicích*
- v některých spojeních se píše na 1. místě: *mikroregion Bouřlivák*
- v některých spojeních se píše ve zkratce: *SO (svazek obcí) Jesenicko*
- na základě obecných pravopisných zásad by se měla spojení v nichž se vyskytují výrazy: *region, mikroregion, svazek obcí* atp. měla psát takto:

- **Spojení výrazů *region, mikroregion, (dobrovolný) svazek obcí, sdružení + 1. p. podst. jm.***
 - jestliže výrazy *region* atd. stojí na 1. místě, považují se za obecná pojmenování, tzn. měly by se psát s malým písmenem: *region Praha, mikroregion Olešovicko, svazek obcí Novostrašcko*
- **Spojení výrazů *region, mikroregion, (dobrovolný) svazek obcí, sdružení + spojení příd. jm. a podst. jm. v 1. pádě***
 - příd. jm. se píše s velkým písmenem a podst. jm. podle označované skutečnosti: *region Střední Čechy, region Karlovarský venkov*
- **Spojení výrazů *region, mikroregion, (dobrovolný) svazek obcí, sdružení + 2. p. podst. jm.***
 - výrazy *region* atd. se píše s velkým písmenem, ostatní podle označované skutečnosti: *Mikroregion Loděnického potoka, Sdružení obcí Bruntálska*
- **Spojení příd. jména + výrazů *region, mikroregion***
 - příd. jméno se píše s velkým písmenem a podst. jm. s malým: *Lázeňský mikroregion*
- **Spojení výrazů *region, mikroregion, (dobrovolný) svazek obcí, sdružení + 2. p. podst. jm. (mikro)region + podst. jm. v 1. p.***
 - s velkým písmenem se píše 1. a poslední jméno: *Sdružení obcí mikroregionu Bystřička, Sdružení mikroregionu Pelhřimov*

Pokud jsou uvedené názvy zároveň názvy právních subjektů, pak je vhodné, aby se v textech právní povahy uváděly v takové podobě, která je zapsána v příslušných rejstřících, třebaže je někdy v rozporu s obecnými pravopisnými zásadami (např. *Stříbrný region Dobrovolný svazek obcí* – podle zápisu v rejstříku, *Stříbrný region – dobrovolný svazek obcí* nebo *Stříbrný region, dobrovolný svazek obcí* – podle pravopisných zásad).

Stejná pravidla platí i pro názvy euroregionů: *euroregion Šumava, euroregion Těšínské Slezsko*,

⁵ Pozor, nikoliv s pomlčkou a mezerami **Praha – západ* (špatně), ale se spojovníkem a bez mezer: *Praha-západ* (správně). Ale na utržení hlavy za chybu to není... (pozn. A.V.)

*euromer region Bílé Karpaty*Psaní historických označení států

- neexistují jednoznačná pravidla
- většinou se dodržuje tradiční způsob psaní
- doporučuje se psát s **velkým písmenem** ty názvy, jež je třeba odlišit od obecných jmen: Říše
- názvy historicky doložených správních celků: *České království, Moravské markrabství*, při obráceném slovosledu: *Království české, Markrabství moravské*
- v ostatních případech je možné dvojí psaní, to se týká zejména názvů obsahujících slovo *říše*: *Velkomoravská říše* i *velkomoravská říše, Franská (Francká) říše* i *franská (francká) říše*, při obráceném slovosledu: *Říše velkomoravská* i *říše velkomoravská*
- s **malým písmenem** je obvyklé psát názvy obsahující výrazy *vévodství, panství, župa*: *frýdlantské vévodství, opočenská panství, středočeská župa*
- s **malým písmenem** se píše názvy obsahující výrazy *monarchie, impérium*: *rakousko-uherská monarchie, řecké impérium*
- s **malým písmenem** by se také mělo psát spojení: *protektorát Čechy a Morava* (výraz *protektorát* zde naznačuje druh správy daného území)
- pokud zvolíme jen jednoslovný výraz (a v textu nebude uveden celý název), lze na něj uplatnit stejné pravidlo, jako při psaní slova *říše*, tzn. psát i velké písmeno

(Vojta K. & Max:)

PSANÍ NÁZVŮ SOUČASNÝCH ZASTUPITELSKÝCH SBORŮ A ORGÁNŮ STÁTNÍ SPRÁVY

Nejvyšší zastupitelské sbory

Mezi nejvyšší zastupitelské sbory patří např.: *Parlament ČR*. Je-li zřejmé, že nejde o obecné označení, ale o zkrácené oficiální názvy, doporučují PČP psát velké písmeno: *Parlament*. Stejně zásady platí i pro zastupitelské sbory dalších států.

Velvyslanectví

Za oficiální se považují názvy tvořené spojením PJ *velvyslanectví* a plný název státu: *Velvyslanectví Francouzské republiky*. Spojení přídatného jména utvořeného od jednoslovného názvu státu a výrazu *velvyslanectví* je neoficiální název, píše se proto s malým písmenem: *francouzské velvyslanectví*. S malým písmenem je třeba psát i názvy obsahující výraz *ambasáda*: *francouzská ambasáda*.

Vláda, prezident, veřejný ochránce práv

Výrazy *vláda, prezident, veřejný ochránce práv* se chápou jako obecná jména, píšou se s malým písmenem, a to i když je k nim připojen název státu: *vláda ČR, prezident ČR*. S velkými písmeny se píšou: *Úřad vlády, Kancelář prezidenta republiky*, považované za oficiální názvy organizací.

Ministerstva

Oficiální názvy ministerstev se píšou s velkým písmenem, např.: *Ministerstvo dopravy*. Oficiální názvy, psané s velkým písmenem, se užívají v administrativně-právních textech (např. *K dopisu Ministerstva dopravy sdělujeme ...*). V ostatních typech textů je možno tyto názvy psát jak s malým,

tak s velkým písmenem. Název psaný s velkým písmenem signalizuje, že jde o oficiální název instituce, název psaný s malým písmenem signalizuje, že jde pouze o vyjádření činnosti, které se příslušné ministerstvo věnuje.

Magistráty, městské/obecní úřady, zastupitelstva, rady

Pro všechny názvy magistrátů, městských/obecních úřadů, zastupitelstev a rad platí, že s velkým písmenem se píšou tehdy, jestliže je uveden jejich oficiální název, např.: *Magistrát hlavního města Prahy*.

Soudy, armáda, policie

S velkým písmenem se píšou: *Nejvyšší soud ČR, Armáda ČR*. Spojení jako *česká armáda*, se chápou jako neoficiální a přídatné jméno se píše s malým písmenem.

(Vojta D. & Vojta H.:)

Školy (vč. fakult)

– v názvech obsahujících 1 typ nebo druh školy se velké písmeno píše vždy, jde-li o oficiální název a je-li tento název užit v administrativně-právním textu (*Obec Líbeznice uzavřela se Základní školou Líbeznice smlouvu o pronájmu tělocvičny*)

– pokud se název školy píše s předložkou před názvem města/obce, píše se základní (mateřská, střední, vysoká) s malým písmenem (*Základní škola Čerčany – základní škola v Čerčanech*)

– jestliže se 2 nebo více škol spojí, měl by se psát s velkým písmenem jen první výraz (kromě zeměpisných jmen) (*Základní a umělecká škola Těšany*)

– v názvech vysokých škol se velké písmeno píše vždy, jde-li o oficiální název (*Univerzita Karlova v Praze*,⁶ *Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně*)

– namísto oficiálních názvů se občas používají názvy s přídatným jménem utvořený od jména města, v tomto případě se píše s malým písmenem (*pražská univerzita, brněnská univerzita*)

– oficiální název fakulty, jehož součástí je název vysoké školy, se píše s velkým písmenem (*Filosofická fakulta Univerzity Karlovy*)

– pokud se používá název fakulty bez doplnění názvu vysoké školy a celý oficiální název v předchozí textové části nebyl vůbec uveden nebo se uvádí neoficiální název, je třeba volit písmeno malé (*po dokončení filosofické fakulty nastoupil..., na pražské filosofické fakultě již po páté...*).

6 Univerzita Karlova v Praze vs. *Karlova univerzita* (malé u!), podobně *Masarykova univerzita*.